

Csernák Árpád VERÉSEK*

Második elemista voltam, és szerettem kerülő úton hazamenni, a parkon át, utamat megszakítva egy kis hintázással, faramászással, verekedéssel. Ezek voltak a - viszonylagos - szabadság percei. Az iskolai feszültségek oldása, a hazai feszültségek késleltetése. Mert az iskolában is, otthon is „rettenthetetlen” felnőttek fennhatósága alatt álltam, akik bármit megtehettek velem, mint ahogy velük is bármit megtehettek... Ezekkel a kitérőkkel kissé később értem haza, mintha egyenesen a legrövidebb úton mentem volna. Egyszer aztán anyám azt mondta: „Ha még egyszer elcsavarogsz iskola után, huszonötöt verek a meztelen fenekedre.” Ezt sem tudtam komolyan venni. Gondoltam: az udvari bolondokat nem verik. Így aztán másnap sem siettem haza. Igaz: kitérőt nem kívántam tenni, nem indultam a park felé, de egyik osztálytársammal lassan bandukoltunk, meg-megálltunk, beszélgettünk, vitakoztunk, és úgy alakult, hogy hajbakaptunk. Arra már nem emlékszem, hogy min, csak arra, hogy egymásnak estünk, téptük-martuk egymást, és táskáinkat egymás fejéhez csapkodtuk. Jó volt. Eközben még láttam is Béla bátyámat a túlsó oldalon, de nem tulajdonítottam neki semmi jelentőséget... Hazaérve: anyám azonnal közölte, hogy ezért a késésért megkapom a huszonötöt a meztelen fenekemre. Ő is mosolygott, én is mosolyogtam; mondom: egy pillanatig nem tudtam komolyan venni a dolgot. Hogy késtem, erre könnyen rájöhett, hiszen ismerte az órarendemet, de azt is hozzátette: különösen kijár nekem a verés, mert nemcsak késtem, de verekedtem is, méghozzá az utcán. Ezt pedig - azonnal rájöttem - csak a bátyámtól tudhatja, hiszen a verekedésnek nem voltak nyomai... Másnap, az amúgy is pocsék, hideg és szürke reggelek egyikén, amikor iskolába kellett mennem, arra ébredtem, hogy anyám lehúzza rólam a takarót, aztán lehúzza a gatyámat és szépen rámeri a fenekemre egy főzőkanállal a huszonötöt. Akár a mesében. Felnéztem - a hirtelen deressé vált agyamról, és anyám mosolygó arcát láttam. Mellette két bátyám állt vigyorgó képpel. Nem a verés fájt, hanem - először is - a „hideg fejfel kiterveltség”, az indulatnélküliség, másodsor pedig - és ez igazán - bátyáim röhögése, és hogy anyám tűri, hogy végignézzék és röhögjenek a megalázotton.

Eszembe jut egy másik verés, amit apámtól kaptam. Micsoda „minőségbeli” különbség! Karácsony volt. Ilyenkor mindig nagy szeretet, békesség ömlött szét a családban, sütés-főzés, ének... tudtam, hogy egy nagy erőlködés az egész: karácsonykor legalább „illik”... de azért így is jó volt, mert ez volt AZ ÜNNEP, és ezeken a napokon mindenki igyekezett, hogy valóban békesség legyen, jó meleg volt és nem kellett iskolába menni... Én ott tüsténkedtem anyám mellett a konyhában, ahol ilyenkor befutótötünk a nagy, zöld cserépkályhába, ő díszítette - egyedül - a karácsonyfát, nem volt szabad bemenni, csak amikor „csilingelni kezdtek az angyalok”... Anyám valami fontos megbízatással - már nem emlékszem pontosan, hogy mi volt az: hozzak rumot vagy sót - apámhoz küldött. Én a magasztos feladattól és az ünnepi hangulattól megmámorosodva elfeledkeztem „a törvényről”, és beszaladtam a nagyszobába. Szerettem volna betölteni hírnöki tisztemet, de meg sem tudtam szólalni, mert apám - attól a tényről,

hogy az angyalok szava előtt át mertem lépni a szoba küszöbét - elborult elmével elkezdett agyba-főbe verni, de úgy, hogy a falnak, a bútoroknak estem. Nem szeretném ecsetelni, hogy ilyenkor mit érez és mire gondol egy gyerek, és azt sem tudom pontosan lemérni, hogy a későbbiekben ez az eset mennyire befolyásolta további életemet, de azt hiszem, nem csoda, ha ezek után nemigen tudtam hinni a szeretetről szóló prédikációkban. Ezzel együtt: ezt a verést valóban „többre értékelem”, mint anyám kimért botütéseit, mert ez spontán indulatból fakadt, és ma már azt is jobban értem, sőt megértem, hogy apámban miért tudott ennyi indulat fölhalmozódni, hogy aztán pont rajtam csattanjon az ostor, akit pedig valóban szeretett...

Ez a karácsony - egyébként - nemcsak ezért volt emlékezetes, hanem mert ezen a karácsonyon - a verésen kívül - még kaptam valamit. Egy kis állatkeretet, hat agyagállattal. Ha nem ilyen csodálatos az ajándék - talán -, el sem fogadom. Egész gyermekkorom legszebb ajándéka volt ez. Pontosán emlékszem, mert ezen kívül - összesen - kaptam: egy rém unalmas postai játékot, pecsétekkel, csekkekkel és utalványokkal, amiket felnőtt koromban is mindig utáltam kitöltögetni, egy szép sárga favillamost, később agyagkatonákat, amiket (vagy akiket) állandóan rongyokkal kibélelt dobozban tartottam, mert úgy gondoltam: szegények, harcoltak már eleget, ideje lenne pihenniük... Egyedül ültem a fa alatt, és rakosgattam gyönyörű állataimat. Remekül éreztem magam. Kinyitottam ketreceiket: szabadon engedtem őket, és ezzel együtt - egy kicsit - én is szabadabbá váltam. Teljesen azonosultam velük, és hallani véltem, hogy miről beszélgetnek... Külső szemlélődő számára ez úgy tűnhetett: nem tudok magammal mit kezdeni, és rettentően unatkozom. Pedig hát, ha valamikor, hát akkor nagyon jól éreztem magam. Mint azóta is mindig, ha sikerül kilépnem a reáliákból, és átkerülhetek egy sokkal valóságosabb világba az álmok világába. Anyám - merő jóindulatból - szolt bátyáimnak (akik épp vad háborúba vezényelték agyagindianjait), hogy velem is játsszanak. Holott én nagyon jól játszottam állataimmal. Nyilván azt gondolhatta: a veréstől vagyok olyan szótlan és magamba zárkózott. Ebben volt logika, de én már túl voltam az egészen... Béla bátyám szót fogadott, odajött hozzám, „meg akarta mozgatni a fantáziámat”: állataimmal együtt kiment a fürdőszobába, mentem utána, mint az alvajáró; kis vizet engedett a kádba, és azt mondta, hogy ez egy tó, és hogy az állatok elmennek a tóba inni és fürödni, és szépen beletette az állatokat a vízbe. Tetszett is az ötlet, vihorásztam, és mondtam, hogy: jaj, de jó, mennek fürödni az állatok. Fürödtek, fürödtek... Közben mi bejglit ettünk, csillagszórókat gyújtogattunk, nézegettük a karácsonyfát... Kicsit később visszatértem a „tóhoz”... Azt persze teljesen kifelejtettük a számításainkból (pontosabban: nem voltak számításaink), hogy ezek az állatok, bár szépen meg vannak mintázva, meg ki vannak festve, de nincsenek kiégetve. Így mindegyik állatnak leáztak a lábai. Ott heverték a nyomorék roncsok az agyagos, koszos lében. Leírhatatlan, hogy akkor mit éreztem. Nem, nem is éreztem semmit: csak egyetlen formátlan igazságtalansággá és fájdalomná vált körülöttem minden, és bögttem, bögttem... sehogyan sem akart vége szakadni, bögttem, hogy még most is idehallatszlik.

* Részlet a Kések a párna alatt című regényből